

Bruselj, 11. december 2019
(OR. en)

15051/19

CLIMA 327
ENV 1005
ENER 538
TRANS 580
SUSTDEV 175
AGRI 608
ECOFIN 1141
COMPET 796
IND 306
MI 844

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj:	za generalnega sekretarja Evropske komisije: direktor Jordi AYET PUIGARNAU
Datum prejema:	11. december 2019
Prejemnik:	generalni sekretar Sveta Evropske unije Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN
Št. dok. Kom.:	COM(2019) 640 final
Zadeva:	SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, EVROPSKEMU SVETU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ - Evropski zeleni dogovor

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2019) 640 final.

Priloga: COM(2019) 640 final

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 11.12.2019
COM(2019) 640 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, EVROPSKEMU SVETU,
SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU
REGIJ**

Evropski zeleni dogovor

1. UVOD – OD PEREČEGA IZZIVA DO EDINSTVENE PRILOŽNOSTI

To sporočilo predstavlja evropski zeleni dogovor za Evropsko unijo ter njene državljane in državljanke. Obnavlja odločenost Komisije za spopadanje s podnebnimi in okoljskimi izzivi, kar je najpomembnejša naloga te generacije. Ozračje se segreva in podnebje se iz leta v leto spreminja. Milijonu od skupaj osmih milijonov živalskih in rastlinskih vrst na planetu grozi izginotje. Onesnaževanje in uničevanje gozdov in oceanov se nadaljuje¹.

Evropski zeleni dogovor je odgovor na te izzive. Je nova strategija za rast, katere cilj je **preobraziti EU v pravično in uspešno družbo s sodobnim, konkurenčnim in z viri gospodarnim gospodarstvom, ki v letu 2050 ne bo ustvarjalo nobenih neto emisij toplogrednih plinov in v katerem bo rast ločena od rabe virov.**

Njen cilj je tudi **zavarovati, ohraniti in poživiti naravni kapital EU ter zaščititi zdravje in dobrobit državljanov in državljanek pred nevarnostmi, ki izhajajo iz okolja, in njegovimi učinki.** Hkrati mora biti ta prehod **pravičen in vključujoč.** Na prvo mesto mora postaviti ljudi in posebno pozornost namenjati regijam, gospodarskim panogam in delavcem, ki se bodo soočali z največjimi izzivi. Da bi nove politike delovale in bile sprejete, mora javnost dejavno sodelovati pri oblikovanju prehoda in vanj zaupati, saj bo prinesel obsežne spremembe. Potrebujemo nov pakt, ki bo združeval državljane in državljanke v vsej njihovi raznolikosti in spodbudil tesno sodelovanje nacionalnih, regionalnih in lokalnih organov ter civilne družbe in industrije z institucijami EU in posvetovalnimi organi.

EU ima kolektivno sposobnost, da preobrazi svoje gospodarstvo in družbo ter ju usmeri na pot večje trajnostnosti. Opre se lahko na prednosti, ki jih je pridobila v vodilni vlogi na področju podnebnih in okoljskih ukrepov, varstva potrošnikov in pravic delavcev. Vendar dodatno zmanjševanje emisij ne bo preprosto. Zahtevalo bo obsežne javne naložbe in okrepljena prizadevanja, da se zasebni kapital usmeri v podnebne in okoljske ukrepe, pri tem pa se prepreči vezanost na netrajnostne prakse. EU mora prevzeti vodilno vlogo pri usklajevanju mednarodnih prizadevanj za jasno izoblikovan finančni sistem, ki podpira trajnostne rešitve. Ta vnaprejšnja naložba je poleg tega **priložnost, da se Evropa odločno zavzame za trajnostno in vključujočo rast.** Evropski zeleni dogovor bo pospešil in podprl potrebni prehod v vseh gospodarskih panogah.

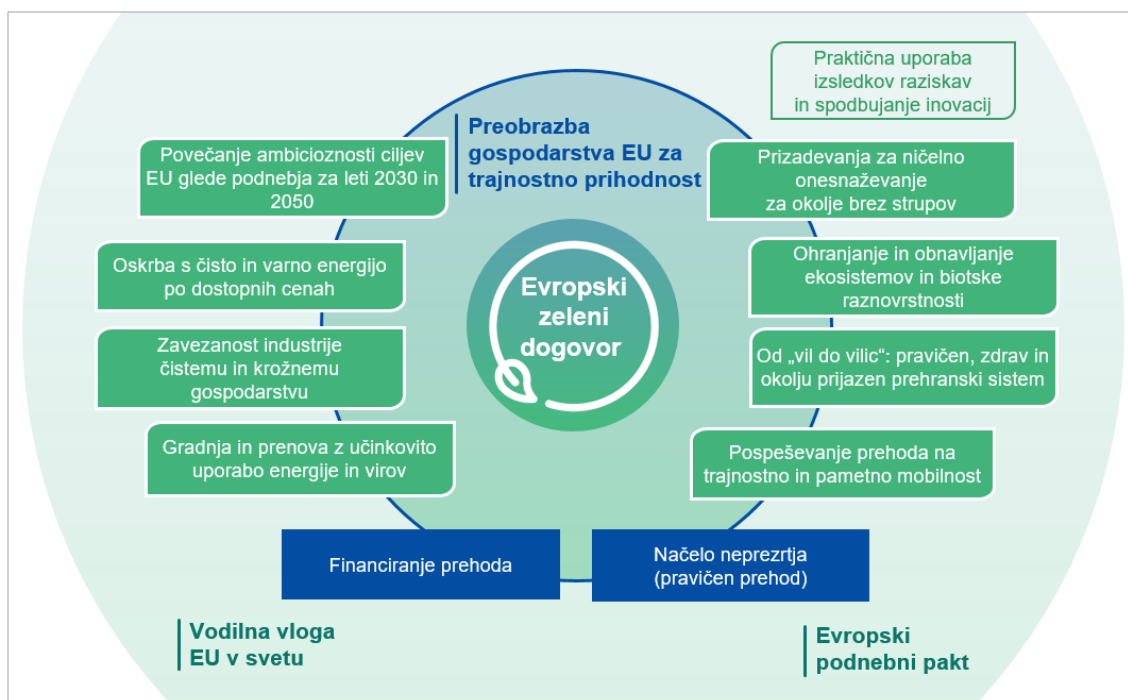
Vendar Evropa sama ne bo mogla uresničiti okoljevarstvenih ambicij zelenega dogovora. Dejavniki podnebnih sprememb in izgube biotske raznovrstnosti so globalni in presegajo nacionalne meje. EU lahko svoje sosede in partnerje na pot trajnostnosti pritegne s svojim vplivom, strokovnim znanjem in finančnimi sredstvi. EU bo še naprej vodila mednarodna prizadevanja, zato želi s podobno mislečimi oblikovati zaveznitva. Poleg tega se zaveda, da mora ohraniti zanesljivost oskrbe in konkurenčnost tudi v času, ko drugi niso pripravljeni ukrepati.

¹ Viri: (i) Medvladni forum za podnebne spremembe (IPCC): posebno poročilo o učinkih globalnega segrevanja za 1,5 °C; (ii) Medvladna platforma za znanstveno politiko o biotski raznovrstnosti in ekosistemskih storitvah: Globalno poročilo o oceni biotske raznovrstnosti in ekosistemskih storitev za leto 2019; (iii) Mednarodni forum za vire: Poročilo o svetovnih virih iz leta 2019: Naravni viri za prihodnost, ki si jo želimo; (iv) Evropska agencija za okolje: Evropsko okolje – stanje in napovedi 2020: znanje za prehod v trajnostno Evropo.

V tem sporočilu je predstavljen **prvotni časovni načrt ključnih politik in ukrepov, potrebnih za doseg evropskega zelenega dogovora**. Posodabljal se bo skladno z razvojem potreb in oblikovanjem ustreznih politik. K ciljem zelenega dogovora bodo morali prispevati vsi ukrepi in politike EU. Izzivi so kompleksni in medsebojno povezani. Politični odziv mora biti drzen in celovit ter stremeti, da bi bile koristi za zdravje, kakovost življenja, odpornost in konkurenčnost kar največje. Da bi se povsem izkoristile razpoložljive sinergije na vseh področjih politike, bo potrebno intenzivno usklajevanje².

Zeleni dogovor je sestavni del strategije te Komisije za izvajanje agende Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030 in njenih ciljev trajnostnega razvoja³ ter preostalih prednostnih nalog, ki jih je predsednica Ursula von der Leyen napovedala v svojih političnih usmeritvah⁴. Komisija bo v okviru zelenega dogovora ponovno osredotočila proces evropskega semestra makroekonomskega usklajevanja, da bo vključeval cilje Združenih narodov za trajnostni razvoj, ter s tem postavila trajnostnost in dobrobit državljanov v središče gospodarske politike, cilje trajnostnega razvoja pa v središče oblikovanja politik in ukrepanja EU.

V spodnjem okviru so ponazorjeni različni elementi zelenega dogovora.

Slika1: Evropski zeleni dogovor

² V skladu z ugotovitvami poročila z naslovom „Evropsko okolje 2020 – stanje in napovedi za obdobje do leta 2020: spoznanja za prehod v trajnostno Evropo (Evropska agencija za okolje).

³ <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.

⁴ Glej politične usmeritve predsednice Ursule von der Leyen: *Politične usmeritve naslednje Evropske komisije za obdobje 2019–2024 – „Bolj ambiciozna Unija – Moj načrt za Evropo“*.

2. PREOBRAZBA GOSPODARSTVA EU ZA TRAJNOSTNO PRIHODNOST

2.1. Zasnova sklopa politik za korenito preobrazbo

Za uresničitev evropskega zelenega dogovora je potreben ponoven preudarek o politikah za oskrbo celotnega gospodarstva s čisto energijo, industrijo, proizvodnjo in potrošnjo, infrastrukturo velikega obsega, promet, prehrano in kmetijstvo, gradbeništvo, obdavčenje in socialne ugodnosti. Izpolnitev zastavljenih ciljev zahteva nujno povečanje vrednosti, ki se pripisuje zaščiti in obnovi naravnih ekosistemov, trajnostni rabi virov in izboljšanju zdravja ljudi. Tu so še posebej potrebne spremembe, ki bodo povzročile preobrazbo, ki bo gospodarstvu, družbi in naravnemu okolju EU potencialno najbolj koristila. EU bi morala prav tako spodbujati potrebno digitalno preobrazbo in orodja ter vanje vlagati, saj so ti bistveni za omogočanje sprememb.

Ker so vsa ta področja ukrepanja med seboj tesno povezana in se vzajemno krepijo, bo potrebno skrbno pretehtati morebitne kompromise med gospodarskimi, okoljskimi in družbenimi cilji. Zeleni dogovor bo dosledno uporabljal vse spodbujevalne prijeme politike: predpise in standardizacijo, naložbe in inovacije, nacionalne reforme, dialog s socialnimi partnerji in mednarodno sodelovanje. Evropski steber socialnih pravic bo usmerjal ukrepanje, s tem da bo zagotavljal, da nihče ne bo prezrt.

Novi ukrepi sami po sebi ne bodo zadostovali za doseg ciljev evropskega zelenega dogovora. Komisija bo poleg začetka izvajanja novih pobud v sodelovanju z državami članicami okrepila prizadevanja EU za zagotovitev, da se bodo izvajale in učinkovito izvrševale obstoječa zakonodaja in politike, ki se navezujejo na zeleni dogovor.

2.1.1. Povečanje ambicioznosti ciljev EU glede podnebja za leti 2030 in 2050

Komisija je že predstavila jasno vizijo, v skladu s katero bi bilo mogoče do leta 2050 doseči podnebno nevtralnost⁵. Ta vizija bi morala biti podlaga za dolgoročno strategijo, ki jo bo EU v začetku leta 2020 predložila Okvirni konvenciji Organizacije združenih narodov o spremembi podnebja. **Komisija bo do marca 2020 predlagala prvi evropski podnebni zakon**, da bi se v njem jasno opredelili pogoji za učinkovit in pravičen prehod, vlagateljem zagotovila predvidljivost in zjamčila nepovratnost prehoda. Z njim bo uzakonjen cilj podnebne nevtralnosti do leta 2050. S podnebnim zakonom se bo tudi zagotovilo, da bodo vse politike EU prispevale k cilju podnebne nevtralnosti in pri tem ne bo izvzeta nobena gospodarska panoga.

EU se je že začela modernizirati in **gospodarstvo preoblikovati na način, ki bi omogočil uresničitev cilja podnebne nevtralnosti.** Med letoma 1990 in 2018 je zmanjšala emisije toplogrednih plinov za 23 %, medtem ko je gospodarstvo zraslo za 61 %. Vendar se bodo emisije toplogrednih plinov v skladu s sedanjimi politikami do leta 2050 zmanjšale le za 60 %. Storiti je treba še veliko, in sicer v prvi vrsti v prihodnjem desetletju sprejeti precej odločnejše podnebne ukrepe.

Komisija bo do poletja 2020 predstavila načrt, za katerega je bila izvedena ocena učinka, ki bo podlaga za **odgovorno povečanje cilja zmanjšanja emisij toplogrednih plinov v EU za leto 2030 na najmanj 50 % in na okoli 55 % v primerjavi z ravnmi iz leta 1990.** V svojih prizadevanjih za to dodatno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov bo

⁵ Čist planet za vse – Evropska strateška dolgoročna vizija za uspešno, sodobno, konkurenčno in podnebno nevtralno gospodarstvo (COM(2018) 773).

Komisija do junija 2021 pregledala in po potrebi predlagala revizijo vseh relevantnih instrumentov politike, povezanih s podnebjem. To bo vključevalo sistem trgovanja z emisijami⁶, vključno z morebitno razširitvijo evropskega trgovanja z emisijami na nove sektorje, cilje po posameznih državah članicah za zmanjšanje emisij v sektorjih, ki niso vključeni v sistem trgovanja z emisijami⁷, in uredbo o rabi zemljišč, spremembi rabe zemljišč in gozdarstvu⁸. Komisija bo predlagala spremembo podnebne zakonodaje, da bi jo ustrezno posodobila.

Te reforme politik bodo pomagale zagotoviti učinkovito oblikovanje cen ogljika v celotnem gospodarstvu. To bo spodbudilo spremembe ravnanja potrošnikov in podjetij ter omogočilo povečanje obsega trajnostnih javnih in zasebnih naložb. Različni instrumenti oblikovanja cen se morajo medsebojno dopolnjevati in skupaj tvoriti skladen okvir politike. Prav tako je nujno treba zagotoviti uskladitev obdavčenja s podnebnimi cilji. Komisija bo predlagala pregled direktive o obdavčitvi energije⁹, pri čemer bo poudarek na okoljskih vprašanjih, ter predlagala, da se uporabijo določbe Pogodb, ki Evropskemu parlamentu in Svetu omogočajo, da o sprejetju predlogov na tem področju v rednem zakonodajnem postopku odločata s kvalificirano večino in ne soglasno.

Dokler številni mednarodni partnerji nimajo enakih ambicij kot EU, obstaja tveganje selitve virov CO₂ bodisi zaradi prenosa proizvodnje iz EU v druge države, ki so glede zmanjšanja emisij manj ambiciozne, bodisi zaradi nadomeščanja proizvodov EU z uvoženimi izdelki, ki so ogljično bolj intenzivni. Če se bo to tveganje uresničilo, se svetovna raven emisij ne bo zmanjšala, kar bo zavrlo prizadevanja EU in njene industrije za izpolnjevanje globalnih podnebnih ciljev iz Pariškega sporazuma.

Če bi se razlike v ambicioznosti na svetovni ravni nadaljevale, medtem ko bi EU povečevala ambicioznost svojih podnebnih ukrepov, bo **Komisija predlagala mehanizem za ogljično prilagoditev na mejah za izbrane gospodarske panoge, da bi se zmanjšalo tveganje selitve virov CO₂.** Tako bi se zagotovilo, da bi cena uvoženih proizvodov natančneje odražala njihovo vsebnost ogljika. Pri zasnovi tega ukrepa se bodo upoštevala pravila Svetovne trgovinske organizacije in druge mednarodne obveznosti EU. Ta ukrep bi bil alternativa ukrepom¹⁰, namenjenim odpravljanju tveganj selitve virov CO₂ v sistemu EU za trgovanje z emisijami.

Komisija bo sprejela novo, bolj ambiciozno strategijo EU za prilagajanje podnebnim spremembam. To je ključnega pomena, saj bodo podnebne spremembe kljub prizadevanjem za njihovo ublažitev še naprej ustvarjale velike pritiske v Evropi. Pri tem je kritična krepitev prizadevanj za prilagajanje na podnebne spremembe, izgradnjo odpornosti, preprečevanje in pripravljenost. Na javne in zasebne naložbe bodo še naprej vplivala prizadevanja za prilagajanje podnebj, vključno z naravnimi rešitvami.

⁶ Konsolidirana različica Direktive 2003/87/ES Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Skupnosti in o spremembi Direktive Sveta 96/61/ES.

⁷ Uredba (EU) 2018/842 Evropskega parlamenta in Sveta o zavezujočem letnem zmanjšanju emisij toplogrednih plinov za države članice v obdobju od 2021 do 2030 kot prispevku k podnebnim ukrepom za izpolnitev zavez iz Pariškega sporazuma ter o spremembi Uredbe (EU) št. 525/2013.

⁸ Uredba (EU) 2018/841 Evropskega parlamenta in Sveta o vključitvi emisij toplogrednih plinov in odvzemov zaradi rabe zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstva v okvir podnebne in energetske politike do leta 2030 ter spremembi Uredbe (EU) št. 525/2013 in Sklepa št. 529/2013/EU.

⁹ Direktiva Sveta 2003/96/ES o prestrukturiranju okvira Skupnosti za obdavčitev energentov in električne energije.

¹⁰ Kot sta brezplačno dodeljevanje pravic do emisije ali nadomestilo za povečanje stroškov električne energije.

Pomembno bo zagotoviti, da bodo imeli vlagatelji, zavarovalnice, podjetja, mesta in državljani po vsej EU dostop do podatkov in možnost razvoja instrumentov, s katerimi bodo lahko podnebne spremembe vključevali v svoje prakse upravljanja tveganj.

2.1.2. Oskrba s čisto in varno energijo po dostopnih cenah

Nadaljnje razogljčenje energetskega sistema je nujno za doseganje podnebnih ciljev za leti 2030 in 2050. Proizvodnja in uporaba energije v vseh gospodarskih panogah ustvarja več kot 75 % emisij toplogrednih plinov v EU. Prednost je treba dati energijski učinkovitosti. Razviti je treba energetske sektor, ki bo osnovan predvsem na uporabi obnovljivih virov in ga bosta dopolnjevala hitro opuščanje premoga ter razogljčenje plina. Obenem je treba zagotoviti, da bo oskrba EU z energijo varna in cenovno dostopna za potrošnike in podjetja. Pogoji za to je popolna integracija, medsebojna povezanost in digitalizacija evropskega trga energije ob upoštevanju tehnološke nevtralnosti.

Države članice bodo svoje revidirane energetske in podnebne načrte predstavile do konca leta 2019. V skladu z uredbo o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov¹¹ naj bi bili v teh načrtih določeni ambiciozni nacionalni prispevki k vseevropskim ciljem. Komisija bo ocenila ambicioznost načrtov in potrebo po dodatnih ukrepih, če raven ambicij ne bo zadostna. To bo podlaga za proces povečevanja podnebnih ambicij za leto 2030, pri čemer bo Komisija do junija 2021 pregledala ali po potrebi predlagala revizijo relevantne energetske zakonodaje. Ko bodo začele države članice leta 2023 posodabljanje svoje nacionalne energetske in podnebne načrte, bodo morali ti odražati nove podnebne ambicije. Komisija bo še naprej zagotavljala dosledno izvajanje vse relevantne zakonodaje.

Prehod na čisto energijo bi moral vključevati potrošnike in jim koristiti. Pri tem bodo poglobljeni obnovljivi viri energije. Nujno bo povečanje proizvodnje vetrne energije na morju na podlagi regionalnega sodelovanja med državami članicami. Pametno vključevanje obnovljivih virov energije, učinkovite rabe energije in drugih trajnostnih rešitev v vse sektorje bo pripomoglo k doseganju razogljčenja z najnižjimi možnimi stroški. Hitro zmanjševanje stroškov obnovljivih virov energije v kombinaciji z izboljšano zasnovo podpornih politik je že omejilo učinek uvajanja obnovljivih virov na račune gospodinjstev za energijo. Komisija bo do sredine leta 2020 predstavila ukrepe za pomoč pri doseganju pametne integracije. Vzporedno s tem bo razogljčenje sektorja plina med drugim omogočeno z okrepitvijo podpore razvoja razogljčenih plinov, prek v prihodnost usmerjene zasnove konkurenčnega trga razogljčenega plina in z rešitvijo vprašanja emisij metana pri pridobivanju energije.

Treba je obravnavati tveganje energijske revščine za gospodinjstva, ki si ne morejo privoščiti ključnih energetskih storitev, potrebnih za osnoven življenjski standard. Z ustreznimi programi, kot so sheme za financiranje gospodinjstev pri prenovi hiš, je mogoče zmanjšati njihove račune za energijo in varovati okolje. Komisija bo v letu 2020 pripravila navodila, ki bodo državam članicam v pomoč pri reševanju vprašanja energijske revščine.

Za prehod na podnebno nevtralnost je potrebna tudi pametna infrastruktura. Z obsežnejšim čezmejnem in regionalnim sodelovanjem bo mogoče koristiti prehoda na čisto energijo zagotoviti po dostopnih cenah. Zaradi doslednosti s ciljem podnebne nevtralnosti bo treba pregledati regulativni okvir za energetske infrastrukturo, med

¹¹ Uredba (EU) 2018/1999 o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov.

drugim tudi uredbo TEN-E¹². Ta okvir bi moral spodbujati razvoj inovativnih tehnologij in infrastrukture, kot so pametna omrežja, mreže postaj za dovod vodika ali naprav za zajemanje, shranjevanje ali izkoriščanje ogljikovega dioksida, ki bi prav tako omogočale integracijo sektorjev. Del obstoječe infrastrukture in sredstev bo treba nadgraditi, da bodo še naprej ustrezali svojemu namenu in bodo odporni na podnebne spremembe.

2.1.3. Zavezanost industrije čistemu in krožnemu gospodarstvu

Doseganje podnebno nevtralnega in krožnega gospodarstva zahteva celovito mobilizacijo industrije. Preoblikovanje industrijskega sektorja in vseh vrednostnih verig traja 25 let, celo generacijo. Da bo vse pripravljeno do leta 2050, je treba v naslednjih petih letih sprejeti potrebne odločitve in ukrepe.

Od leta 1970 do leta 2017 se je letni svetovni obseg pridobivanja surovin potrojil in še narašča¹³, kar je velik svetovni problem. Približno polovica vseh emisij toplogrednih plinov in več kot 90 % izgube biotske raznovrstnosti ter pritiska na vodne vire izhaja iz pridobivanja naravnih virov in predelave materialov, goriva in hrane. Industrija EU je začela prehod, vendar še vedno ustvarja 20 % emisij toplogrednih plinov v EU. Ostaja preveč „linearna“ in odvisna od pretoka na novo pridobljenih surovin, trgovanja z njimi, njihove predelave in, končno, njihovega odlaganja v obliki odpadkov ali emisij. Zgolj 12 % materialov, ki jih uporablja, izvira iz recikliranih materialov¹⁴.

Prehod je priložnost za razširitev trajnostnih gospodarskih dejavnosti, naravnanih na ustvarjanje delovnih mest. Na svetovnih trgih obstaja velik potencial za tehnologije z nizkimi emisijami, trajnostne izdelke in storitve. Podobno tudi krožno gospodarstvo ponuja velike možnosti za nove dejavnosti in delovna mesta. Vendar pa je preobrazba prepočasna, napredek pa ni ne razširjen ne enoten. Evropski zeleni dogovor bo podprl in pospešil prehod industrije EU na trajnostni model vključujoče rasti.

Komisija bo marca 2020 sprejela industrijsko strategijo EU, da bi se spoprijela z dvojnimi izzivi zelene in digitalne preobrazbe. Evropa mora še povečati potencial digitalne preobrazbe, ki je ključni dejavnik pri doseganju ciljev zelenega dogovora. **Nov akcijski načrt za krožno gospodarstvo** bo skupaj z industrijsko strategijo prispeval k posodobitvi gospodarstva EU in izkoriščanju priložnosti krožnega gospodarstva doma in po svetu. Eden ključnih ciljev novega političnega okvira bo spodbuditi razvoj vodilnih trgov za podnebno nevtralne in krožne izdelke v EU in širše.

Evropa ne more brez energetske intenzivne panog, kot so jeklarska, kemijska in cementna industrija, saj te oskrbujejo več ključnih vrednostnih verig. Razogljičenje in modernizacija tega sektorja sta bistvenega pomena. Priporočila skupine na visoki ravni za energetske intenzivne panoge kažejo na zavezanost industrije tem ciljem¹⁵.

V akcijski načrt za krožno gospodarstvo bo vključena politika glede „trajnostnih izdelkov“, ki bo podprla krožno zasnovane vse izdelke na podlagi skupne metodologije in načel. Prednost pred recikliranjem bo dajal zmanjšanju količine porabljenih materialov in njihovi ponovni uporabi. Spodbujal bo nove poslovne modele in določal minimalne zahteve za preprečevanje vstopa okolju škodljivih izdelkov na trg EU. Prav tako bo okrepljena razširjena odgovornost proizvajalcev.

¹² Uredba o vseevropskih energetskih omrežjih (TEN-E).

¹³ [Poročilo o svetovnih virih iz leta 2019](#): Naravni viri za prihodnost, ki si jo želimo: Mednarodni forum za vire.

¹⁴ https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=cei_srm030&plugin=1

¹⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/IP_19_6353.

Akcijski načrt za krožno gospodarstvo bo kažipot prehoda v vseh gospodarskih panogah, pri čemer bo **ukrepanje osredotočeno zlasti na panoge, ki zahtevajo veliko virov, kot so tekstilna industrija, gradbeništvo ter sektorja elektronike in umetnih mas.** Komisija bo ukrepala na podlagi strategije za plastiko iz leta 2018 s poudarkom med drugim na ukrepih za preprečevanje namerno dodane mikroplastike in nenamernih izpustov plastike iz na primer tekstilne industrije in obrabe pnevmatik. Razvila bo zahteve, v skladu s katerimi bo do leta 2030 mogoče vso embalažo na trgu EU ponovno uporabiti ali reciklirati na ekonomsko upravičen način, pripravila regulativni okvir za biološko razgradljivo plastiko in plastiko, ki temelji na rabi biomase, in izvajala ukrepe v zvezi s plastiko za enkratno uporabo.

V akcijski načrt za krožno gospodarstvo bodo vključeni tudi **ukrepi za spodbuditev podjetij k ponujanju ponovno uporabljivih, trajnih in popravljivih izdelkov ter k omogočanju potrošnikom, da takšne izdelke izbirajo.** V njem bo analizirana potreba po „pravici do popravila“ in določena zamejitev načrtovanega zastaranja naprav, zlasti za elektronsko opremo. Potrošniška politika bo prispevala k opolnomočenju potrošnikov, da bodo sprejemali premišljene odločitve in imeli dejavno vlogo pri ekološkem prehodu. Svoje mesto v njej bodo našli novi poslovni modeli, ki bodo temeljili na najemanju in izmenjavi blaga in storitev, dokler bodo resnično trajnostni in cenovno dostopni.

Da bi lahko kupci sprejemali bolj trajnostne odločitve in bi se zmanjšalo tveganje lažnega oglaševanja prijaznosti do okolja, so pri tem izredno pomembne tudi zanesljive, primerljive in preverljive informacije. Podjetja, ki dajejo „zelena zagotovila“, bi morala ta zagotovila utemeljevati glede na standardno metodologijo, da bi bilo mogoče oceniti njihov vpliv na okolje. Komisija bo okrepila svoja regulativna in neregulativna prizadevanja, da bi odpravila lažna zelena zagotovila. S pomočjo digitalizacije je mogoče prav tako izboljšati razpoložljivost informacij o značilnostih izdelkov, ki so naprodaj v EU. Elektronski potni list za izdelke bi lahko vseboval informacije o izvoru izdelka, njegovi sestavi, navodila za možna popravila in razstavljanje ter ravnanje ob koncu življenjske dobe. Javni organi, skupaj z institucijami EU, bi morali dajati zgled in zagotoviti, da so vsa njihova javna naročila zelena. Komisija bo predlagala nadaljnjo zakonodajo in navodila za zeleno javno naročanje.

S politiko trajnostnih izdelkov se lahko doseže tudi znatno zmanjšanje količine odpadkov. Kadar se odpadkom ni mogoče izogniti, je treba njihovo gospodarsko vrednost reciklirati in se izogniti ali čim bolj zmanjšati vpliv odpadkov na okolje in podnebne spremembe. Za to bo treba pripraviti novo zakonodajo ter določiti cilje in ukrepe za odpravo pretirane uporabe embalaže in ustvarjanja odpadkov. Vzporedno bi moral biti podjetjem iz EU zagotovljen trden in povezan enotni trg za sekundarne surovine in stranske proizvode. Za to je potrebno tesnejše sodelovanje med vsemi vrednostnimi verigami, kot v primeru zaveznitva za krožno gospodarstvo na področju plastike. Komisija bo proučila pravne zahteve za spodbuditev trga sekundarnih surovin z obveznimi recikliranimi materiali (na primer za embalažo, vozila, gradbeni material in baterije). Da bi bilo ravnanje z odpadki za državljane in državljanke preprostejše in bi imela podjetja dostop do bolj čistih sekundarnih surovin, bo Komisija predlagala tudi model EU za ločeno zbiranje odpadkov. Komisija namreč meni, da bi morala EU prenehati izvažati odpadke iz EU in bo zato znova proučila pravila o pošiljkah odpadkov in nezakonitem izvozu.

Ambicije Evrope glede uresničitve zelenega dogovora pesti tudi strateško varnostno vprašanje dostopa do virov. Zagotavljanje oskrbe s trajnostnimi surovinami, zlasti kritičnimi surovinami, ki so potrebne za čiste tehnologije, digitalne, vesoljske in

obrambne rabe, z diverzifikacijo oskrbe iz primarnih in sekundarnih virov je zato eden od predpogojev za uresničitev tega prehoda.

Za EU je nujno, da vodilni na področju podnebja in virov izdelajo prve komercialne uporabe prodornih tehnologij v ključnih industrijskih sektorjih do leta 2030. Med prednostnimi področji so čisti vodik, gorivne celice in druga alternativna goriva, shranjevanje energije ter zajemanje, shranjevanje in izkoriščanje ogljika. Na primer, Komisija bo podprla tehnološke preboje na področju pridobivanja čistega jekla, ki bodo privedli do postopka brezogljene proizvodnje jekla do leta 2030, ter proučila, ali bi bilo mogoče v ta namen uporabiti del finančnih sredstev, ki se bodo sprostila iz naslova Evropske skupnosti za premog in jeklo. Širše pa se bodo sredstva inovacijskega sklada sistema EU za trgovanje z emisijami uporabljala za uvajanje takšnih obsežnih inovativnih projektov.

Bistveno je spodbujati nove oblike sodelovanja z industrijo in vlagati v strateške vrednostne verige. Komisija bo še naprej izvajala strateški akcijski načrt za baterije in podpirala evropsko zaveznitvo za baterije. V letu 2020 bo predlagala zakonodajo, da bi zagotovila varno, krožno in trajnostno vrednostno verigo za vse baterije ter tudi oskrbo rastočega trga električnih vozil. Komisija bo podpirala tudi druge pobude, ki spodbujajo oblikovanje zavezništov in obsežno združevanje virov, na primer v obliki pomembnih projektov skupnega evropskega interesa, pri katerih lahko načrtna, časovno omejena državna pomoč pomaga oblikovati nove inovativne vrednostne verige.

Digitalne tehnologije so kritični omogočitelji dejavnik za doseganje trajnostnih ciljev zelenega dogovora v številnih različnih sektorjih. Komisija bo proučila ukrepe, s katerimi bi zagotovila, da bi digitalne tehnologije, kot so umetna inteligenca, 5G, računalništvo v oblaku in računalništvo na robu ter internet stvari, lahko pospešile in kar najbolj povečale učinek politik za obvladovanje podnebnih sprememb in varstvo okolja. Digitalizacija prinaša tudi nove priložnosti za daljinsko spremljanje onesnaženosti zraka in vode ali za spremljanje in optimizacijo uporabe energije in naravnih virov. Evropa obenem potrebuje digitalni sektor, ki v središče postavlja trajnostnost. Komisija bo proučila tudi ukrepe za povečanje učinkovitosti rabe energije in uspešnosti krožnega gospodarstva v tem sektorju, vse od širokopasovnih omrežij do podatkovnih središč in naprav IKT. Ocenila bo potrebo po večji preglednosti okoljskih vplivov elektronskih komunikacijskih storitev ter strožjih ukrepih za izgradnjo novih omrežij in koristi podpiranja sistemov vračanja, ki bi ljudi spodbudili k vračanju neželenih naprav, kot so mobilni telefoni, tablični računalniki in polnilniki.

2.1.4. Gradnja in prenova z učinkovito uporabo energije in virov

Gradnja, uporaba in prenova stavb zahtevajo precejšnje količine energije in mineralnih virov (npr. pesek, prod, cement). Stavbe poleg tega predstavljajo 40 % porabljene energije. Danes se letna stopnja prenove stavbnega fonda v državah članicah giblje med 0,4 in 1,2 %. To stopnjo bo treba vsaj podvojiti, da bo mogoče doseči cilje EU na področju energijske učinkovitosti in podnebja. Vzporedno s tem 50 milijonov potrošnikov le s težavo ustrezno ogreva svoje domove.

EU in države članice bi se morale pri obravnavi tega dvojnega izziva energijske učinkovitosti in cenovne dostopnosti **skupaj lotiti izvajanja „vala prenove“ javnih in zasebnih stavb**. Čeprav povečanje stopenj prenove ni lahka naloga, pa prenova znižuje račune za energijo in lahko zmanjša energijsko revščino. Prav tako lahko spodbudi gradbeni sektor in je priložnost za podporo malih in srednjih podjetij ter lokalnih delovnih mest.

Komisija bo dosledno **izvrševala zakonodajo v zvezi z energetske učinkovitostjo stavb**. Za začetek bo v letu 2020 izvedena ocena nacionalnih dolgoročnih strategij držav članic za prenovo¹⁶. Komisija bo v okviru širših prizadevanj za zagotovitev, da bodo relativne cene različnih virov pravilno odražale njihovo energijsko učinkovitost, poleg tega začela proučevati možnost vključitve emisij iz stavb v evropsko trgovanje z emisijami. Nadalje bo opravila tudi pregled uredbe o gradbenih proizvodih¹⁷. Ta bi morala zagotavljati, da je snovanje novih in prenovljenih stavb na vseh stopnjah skladno s potrebami krožnega gospodarstva, ter privedi do večje digitalizacije in prilagajanja stavbnega fonda na podnebne spremembe.

Komisija hkrati predlaga sodelovanje z deležniki v zvezi z novo pobudo o prenavljanju v letu 2020. Sodelovanje bo zajemalo odprto platformo, ki bo združevala stavbni in gradbeni sektor, arhitekta in inženirje ter lokalne organe v prizadevanjih za odpravo ovir za prenovo. Pobuda bo vključevala tudi inovativne sheme financiranja v okviru sklada InvestEU. Cilj tovrstnih naložb bi lahko bila stanovanjska združenja ali podjetja za energetske storitve, ki bi lahko prenovo izvajala prek pogodbenega zagotavljanja prihranka energije. Bistveni cilj bi bila organizacija prizadevanj za prenovo v večje sklope, da se zagotovijo boljši pogoji financiranja in ekonomija obsega. Komisija si bo prizadevala tudi za odpravo nacionalnih regulativnih ovir, ki zavirajo naložbe v energijsko učinkovitost v najetih in večlastniških stavbah. Posebna pozornost bo namenjena prenovi socialnih stanovanj, da se pomaga gospodinjstvom, ki le težko plačujejo račune za energijo. Osredotočiti bi se bilo treba tudi na prenovo šol in bolnišnic, saj bodo prihranki zaradi učinkovitosti stavb na voljo za podporo izobraževanja in javnega zdravja.

2.1.5. Pospeševanje prehoda na trajnostno in pametno mobilnost

Promet predstavlja četrtno emisij toplogrednih plinov v EU in njegov delež še vedno narašča. Da bi dosegli podnebno nevtralnost, bi morali do leta 2050 zmanjšati emisije iz prometa za 90 %. K temu zmanjšanju bodo morali prispevati cestni, železniški, letalski in vodni promet. Za doseganje trajnostnih načinov prevoza je treba postaviti uporabnike na prvo mesto in jim ponuditi cenovno dostopnejše, dostopne, bolj zdrave in čistejše alternative njihovim sedanjim navadam glede mobilnosti. Komisija bo leta 2020 sprejela strategijo za trajnostno in pametno mobilnost, s katero želi obravnavati to vprašanje in odpraviti vse vire emisij.

Multimodalni promet potrebuje močno spodbudo. To bo povečalo učinkovitost prometnega sistema. Prednostno bi bilo treba znaten del 75 % notranjega tovornega prometa, ki se danes prevaža po cesti, preusmeriti na železnice in celinske plovne poti. To bo zahtevalo ukrepe za boljše upravljanje in povečanje zmogljivosti železnic in celinskih plovni poti, za kar bo Komisija predstavila predloge do leta 2021. Razmislila bo tudi o umiku sedanjega in predložitvi novega predloga za pregled direktive o kombiniranem prevozu¹⁸, da bi ta postala učinkovito orodje za podporo dejavnosti multimodalnega tovornega prevoza, ki bi vključeval železniški in vodni promet, tudi prevoz po morju na kratkih razdaljah. Na področju letalstva bo treba obnoviti pripravo

¹⁶ V okviru zahtev direktive o energetske učinkovitosti stavb.

¹⁷ Uredba (EU) št. 305/2011 o določitvi usklajenih pogojev za trženje gradbenih proizvodov in razveljavitvi Direktive Sveta 89/106/EGS.

¹⁸ Predlog direktive o spremembi Direktive 92/106/EGS o določitvi skupnih pravil za nekatere vrste kombiniranega prevoza blaga med državami članicami (COM(2017) 648).

sprejetja predloga Komisije o resnično enotnem evropskem nebu, saj bo to omogočilo doseganje precejšnjega zmanjšanja emisij v letalstvu.

Avtomatizirana in povezana multimodalna mobilnost bo pridobivala na pomenu skupaj s sistemi pametnega upravljanja prometa, ki jih omogoča digitalizacija. Evropski prometni sistem in infrastruktura bosta prilagojena za podporo novim storitvam trajnostne mobilnosti, s katerimi je mogoče zmanjšati zastoje in onesnaženost, zlasti na mestnih območjih. Komisija bo s svojimi instrumenti financiranja, kot je instrument za povezovanje Evrope, razvila pametne sisteme za upravljanje prometa in rešitve tipa „mobilnost kot storitev“.

Cena prevoza mora odražati njegov vpliv na okolje in zdravje. Subvencije za fosilna goriva bi bilo treba ukiniti, zato bo Komisija v okviru pregleda direktive o obdavčitvi energije natančno proučila sedanje davčne oprostitve, med drugim za goriva v letalstvu in pomorstvu, ter kako najbolje zapolniti morebitne vrzeli. Podobno bo Komisija predlagala razširitev evropskega sistema za trgovanje z emisijami na pomorski sektor in postopno zmanjšanje količine pravic, ki se v okviru sistema EU za trgovanje z emisijami dodeljujejo letalskim prevoznikom. To se bo usklajevalo z ukrepi na svetovni ravni, zlasti v okviru Mednarodne organizacije civilnega letalstva in Mednarodne pomorske organizacije. Komisija bo opravila tudi nov politični razmislek o tem, kako doseči učinkovito zaračunavanje cestnin v EU. Evropski parlament in Svet poziva, naj ohranita visoko stopnjo ambicioznosti iz prvotnega predloga Komisije za direktivo o „evrovinjeti“¹⁹, in je pripravljena, da ga po potrebi umakne in predlaga alternativne ukrepe.

EU bi morala vzporedno **krepiiti proizvodnjo in uporabo trajnostnih alternativnih goriv za prevoz.** Do leta 2025 bo treba zagotoviti okoli 1 milijon javnih polnilnih in oskrbovalnih mest za 13 milijonov brezemisijjskih in nizkoemisijjskih vozil, kolikor naj bi jih bilo do takrat na evropskih cestah. Komisija bo podprla uvedbo javnih polnilnih in oskrbovalnih mest, glede katerih še vedno obstajajo vrzeli, zlasti za potovanja na dolge razdalje in na redko poseljenih območjih, ter bo čim prej začela izvajati novi razpis za financiranje, da bi to omogočila. Ti ukrepi bodo dopolnjevali ukrepe, sprejete na nacionalni ravni. Komisija bo proučila zakonodajne možnosti za povečanje proizvodnje in uporabe trajnostnih alternativnih goriv za različne načine prevoza. Prav tako bo pregledala direktivo o infrastrukturi za alternativna goriva²⁰ in uredbo o TEN-T, da bi pospešila uvajanje brezemisijjskih in nizkoemisijjskih vozil in plovil.

Promet bi moral bistveno manj onesnaževati, še zlasti v mestih. Za odpravljanje emisij in prometnih zastojev v mestih ter izboljšanje javnega prometa bi bilo treba sprejeti kombinacijo ukrepov. Komisija bo predlagala strožje standarde za emisije onesnaževal zraka za vozila z motorjem z notranjim izgorevanjem. Prav tako bo predlagala, da se do junija 2021 opravi pregled zakonodaje o standardih emisijjskih vrednosti CO₂ za vozila in kombinirana vozila, da bi omogočila neoviran napredek od leta 2025 naprej proti doseganju brezemisijjske mobilnosti. Vzporedno bo proučila uporabo evropskega trgovanja z emisijami v cestnem prometu kot dopolnilo obstoječim in prihodnjim standardom emisijjskih vrednosti CO₂ za vozila. Ukrepala bo v zvezi s pomorskim prometom, in sicer bo med drugim zakonsko uredila dostop do pristanišč EU za ladje, ki najbolj onesnažujejo, in zasidranim ladjam naložila obveznost uporabe

¹⁹ Predlog direktive o spremembi Direktive 1999/62/ES o cestnih pristojbinah za uporabo določene infrastrukture za težka tovorna vozila (COM(2017) 275).

²⁰ Direktiva 2014/94/EU o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva.

električne energije z obale. Podobno bi bilo treba izboljšati kakovost zraka v bližini letališč z odpravljanjem emisij onesnaževal iz letal in letaliških dejavnosti.

2.1.6. Od „vil do vilic“: oblikovanje pravičnega, zdravega in okolju prijaznega prehranskega sistema

Evropska hrana je znana po tem, da je varna, ima veliko hranilno vrednost in je dobre kakovosti. Zdaj bi morala postati tudi **svetovni standard za trajnostnost**. Čeprav se je prehod na bolj trajnostne sisteme že začel, je zagotovitev hrane hitro rastočemu svetovnemu prebivalstvu s sedanjimi proizvodnimi vzorci še vedno velik izziv. Proizvodnja hrane še vedno povzroča onesnaževanje zraka, vode in tal, prispeva k izgubi biotske raznovrstnosti in podnebnim spremembam ter porabi čezmerne količine naravnih virov, poleg tega pa se precejšen del hrane zavrže. Hkrati uživanje hrane nizke kakovosti prispeva k debelosti in boleznim, kot je rak.

Za vse gospodarske subjekte v prehranski vrednostni verigi se porajajo nove priložnosti. Nove tehnologije in znanstvena odkritja v kombinaciji z vse večjo ozaveščenostjo javnosti in povpraševanjem po trajnostni hrani bodo prinesli koristi vsem deležnikom. Komisija bo spomladi 2020 predstavila strategijo „od vil do vilic“ in začela obsežno razpravo z zainteresiranimi stranmi, ki bo zajemala vse faze prehranske verige ter bo osnova za oblikovanje bolj trajnostne prehranske politike.

Evropski kmetje in ribiči imajo pri upravljanju prehoda ključno vlogo. S strategijo od vil do vilic se bodo okrepila njihova prizadevanja za boj proti podnebnim spremembam, zaščito okolja in ohranjanje biotske raznovrstnosti. Skupna kmetijska in skupna ribiška politika bosta še naprej ključni orodji za podpiranje teh prizadevanj, pri čemer bosta zagotavljali dostojno življenje za kmete, ribiče in njihove družine. Predlogi Komisije za skupno kmetijsko politiko za obdobje od 2021 do 2027 določajo, da je treba podnebnim ukrepom nameniti najmanj 40 % skupnega proračuna skupne kmetijske politike in vsaj 30 % sredstev Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo.

Komisija si bo v sodelovanju z Evropskim parlamentom in Svetom prizadevala, da bodo **predlogi dosegali vsaj to raven ambicij**. Glede na to, da bo začetek veljavnosti revidirane skupne kmetijske politike verjetno odložen na začetek leta 2022, bo Komisija skupaj z državami članicami in zainteresiranimi stranmi poskrbela, da bodo nacionalni strateški načrti za kmetijstvo od vsega začetka v celoti odražali ambicije zelenega dogovora in strategije od vil do vilic. Komisija bo zagotovila, da se bodo ti strateški načrti ocenjevali na podlagi trdnih podnebnih in okoljskih meril. Ti načrti bi morali omogočiti uporabo trajnostnih praks, kot so precizno kmetijstvo, ekološko kmetovanje, agroekologija, kmetijsko-gozdarski sistemi in strožji standardi na področju dobrega počutja živali. S prenosom poudarka s skladnosti na uspešnost, bi morali ukrepi, kot so ekosheme, kmete nagraditi za izboljšanje okoljske in podnebne uspešnosti, vključno z upravljanjem in shranjevanjem ogljika v tleh, ter za boljše upravljanje hranil za izboljšanje kakovosti vode in zmanjšanje emisij. Komisija bo skupaj z državami članicami razvijala potencial trajnostne morske hrane kot vira nizkoogljicne hrane.

Strateški načrti bodo morali odražati višjo raven prizadevanj za precejšnje zmanjšanje uporabe in tveganja kemičnih pesticidov ter uporabe gnojil in antibiotikov. Komisija bo opredelila ukrepe, tudi zakonodajne, ki so potrebni za doseganje teh zmanjšanj na podlagi dialoga z zainteresiranimi stranmi. Prav tako bo treba v Evropi povečati območje ekološkega kmetovanja. EU mora razviti inovativne načine za zaščito pridelkov pred škodljivci in boleznimi ter proučiti morebitno vlogo novih inovativnih tehnik za izboljšanje trajnostnosti prehranskega sistema ter ob tem zagotoviti njihovo varnost.

Strategija od vil do vilic bo prispevala tudi k uresničevanju krožnega gospodarstva. Njen cilj bo zmanjšati okoljski vpliv živilske predelave in trgovine na drobno s sprejetjem ukrepov na področju prevoza, skladiščenja, embalaže in živilskih odpadkov. To bo zajemalo ukrepe za boj proti goljufijam s hrano, vključno z okrepitvijo zmogljivosti za izvrševanje in preiskovanje na ravni EU, ter začetek izvajanja postopka za prepoznavanje novih inovativnih živil in krme, kot je morska hrana na osnovi alg.

Strategija od vil do vilic bo **vzpodbudila trajnostno potrošnjo hrane in spodbujala cenovno dostopno zdravo hrano za vse.** Uvožena hrana, ki ne izpolnjuje relevantnih okoljskih standardov EU, na trgih EU ni dovoljena. Komisija bo predlagala ukrepe za pomoč potrošnikom pri izbiri zdrave in trajnostne hrane in zmanjševanju količine živilskih odpadkov. Proučila bo nove načine za boljše obveščanje potrošnikov o podrobnostih, kot so izvor živila, njegova hranilna vrednost in okoljski odtis, med drugim z digitalnimi sredstvi. V strategijo od vil do vilic bodo vključeni tudi predlogi za izboljšanje položaja kmetov v vrednostni verigi.

2.1.7. Ohranjanje in obnavljanje ekosistemov in biotske raznovrstnosti

Ekosistemi zagotavljajo osnovne storitve, kot so hrana, sladka voda, čisti zrak in zavetje. Blažijo posledice naravnih nesreč, škodljivcev in bolezni ter pomagajo pri uravnavanju podnebja. Vendar EU ne izpolnjuje nekaterih najpomembnejših okoljskih ciljev za leto 2020, kot so cilji iz Aičija v okviru Konvencije o biološki raznovrstnosti. EU in njeni svetovni partnerji morajo zaustaviti izgubo biotske raznovrstnosti. V globalnem poročilu o oceni za leto 2019²¹, ki ga je pripravila Medvladna platforma za biotsko raznovrstnost in ekosistemske storitve, je bilo ugotovljeno svetovno upadanje biotske raznovrstnosti, ki so ga povzročili predvsem spremembe rabe zemljišč in morja, neposredno izkoriščanje naravnih virov in podnebne spremembe kot tretje najpomembnejše gonilo izgube biotske raznovrstnosti.

Konferenca pogodbenic Konvencije o biološki raznovrstnosti oktobra 2020 v Kunmingu na Kitajskem je priložnost, da svet sprejme trden globalni okvir za zaustavitev izgube biotske raznovrstnosti. Da bo lahko imela EU pri tem ključno vlogo, bo Komisija **do marca 2020** predstavila **strategijo za biotsko raznovrstnost**, ki ji bodo leta 2021 sledili specifični ukrepi. V strategiji bo orisano stališče EU za konferenco pogodbenic z globalnimi cilji za zaščito biotske raznovrstnosti ter zaveze za obravnavanje glavnih vzrokov za izgubo biotske raznovrstnosti v EU, vse to pa bo podprto z merljivimi cilji, ki obravnavajo glavne vzroke za izgubo biotske raznovrstnosti.

V strategiji za biotsko raznovrstnost bodo opredeljeni posebni ukrepi za doseganje teh ciljev. Ti bi lahko vključevali količinsko opredeljene cilje, kot je povečanje obsega zaščiteneh zemljišč z visoko biotsko raznovrstnostjo in morskih območij v okviru omrežja Natura 2000. Države članice bi morale okrepiti tudi čezmejno sodelovanje, da bi učinkoviteje zaščitile in obnovile območja, ki jih zajema omrežje Natura 2000. Komisija bo opredelila, kateri ukrepi, vključno z zakonodajo, bi državam članicam pomagali izboljšati in obnoviti dobro ekološko stanje poškodovanih ekosistemov, tudi ekosistemov, bogatih z ogljikom. Strategija za biotsko raznovrstnost bo vključevala tudi predloge za zelena evropska mesta in povečanje biotske raznovrstnosti v mestnih okoljih. Komisija bo razmislila o pripravi osnutka načrta za obnovo narave in proučila, kako bi lahko zagotovili financiranje, ki bi državam članicam pomagalo pri doseganju tega cilja.

²¹ <https://ipbes.net/news/ipbes-global-assessment-preview>.

Vse politike EU bi morale prispevati k ohranjanju in obnovi evropskega naravnega kapitala²². Strategija „od vil do vilic“, opisana v oddelku 2.1.6, bo obravnavala uporabo pesticidov in gnojil v kmetijstvu. V okviru skupne ribiške politike se bo nadaljevalo delo za zmanjšanje možnih negativnih učinkov ribolova na ekosisteme, zlasti na občutljivih območjih. Komisija bo podpirala tudi boljše povezovanje zaščitene morske območij in njihovo dobro upravljanje.

Gozdni ekosistemi so zaradi podnebnih sprememb pod vse večjim pritiskom. EU mora izboljšati kakovost in količino gozdnih površin, da bi dosegla podnebno nevtralnost in zdravo okolje. S trajnostnim pogozdovanjem in ponovnim pogozdovanjem ter obnovo degradiranih gozdov se lahko doseže povečanje absorpcije CO₂, hkrati pa izboljša odpornost gozdov in spodbuja krožno biogospodarstvo. Komisija bo na podlagi strategije za biotsko raznovrstnost do leta 2030 pripravila novo strategijo EU za gozdove, ki bo zajemala celoten gozdni cikel in spodbujala številne storitve, ki jih zagotavljajo gozdovi.

Ključna cilja nove strategije EU za gozdove bosta učinkovito pogozdovanje ter ohranjanje in obnavljanje gozdov v Evropi, kar bo prispevalo k povečanju absorpcije CO₂, zmanjšanju pojavnosti in obsega gozdnih požarov ter spodbuditi biogospodarstva, in sicer ob polnem spoštovanju ekoloških načel, ki so ugodna za biotsko raznovrstnost. Nacionalni strateški načrti v okviru skupne kmetijske politike bi morali upravljavce gozdov spodbujati k ohranjanju, gojenju in trajnostnemu upravljanju gozdov. Komisija bo na podlagi sporočila o okrepitvi ukrepov EU za zaščito in obnovo svetovnih gozdov²³ sprejela regulativne in druge ukrepe za spodbujanje uvoženih proizvodov in vrednostnih verig, ki ne vključujejo krčenja in degradacije gozdov.

Trajnostno „modro gospodarstvo“ bo moralo imeti osrednjo vlogo pri zmanjševanju številnih zahtev po kopenskih virih EU in boju proti podnebnim spremembam. Vedno bolj se priznava vloga oceanov pri blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju nanje. Ta sektor lahko prispeva z boljšim izkoriščanjem vodnih in morskih virov in na primer s spodbujanjem proizvodnje in uporabe novih virov beljakovin, ki lahko zmanjšajo pritisk na kmetijska zemljišča. Trajne rešitve za podnebne spremembe splošneje zahtevajo večjo pozornost do naravnih rešitev, vključno z zdravimi in odpornimi morji in oceani. Komisija bo analizirala ugotovitve iz posebnega poročila Mednarodnega foruma o podnebnih spremembah v zvezi z oceani²⁴ in predlagala ukrepe na področju pomorstva. To bo vključevalo načine za bolj trajnostno upravljanje pomorskega prostora, zlasti za pomoč pri izkoriščanju vse večjega potenciala energije iz obnovljivih virov na morju. Komisija bo tudi sprejela pristop ničelne tolerance do nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega ribolova. Konferenca Združenih narodov o oceanih leta 2020 na Portugalskem bo priložnost, da EU opozori na pomen ukrepanja za reševanje problematike oceanov.

2.1.8. Prizadevanja za ničelno onesnaževanje za okolje brez strupov

Da bi ustvarili okolje brez strupov je treba sprejeti več ukrepov za preprečevanje onesnaževanja ter čiščenje in odpravo onesnaževanja. Če želi EU zaščititi evropske državljane in ekosisteme, mora bolj spremljati, preprečevati in odpravljati onesnaževanje zraka, vode, tal in potrošniških proizvodov ter poročati o teh dejavnostih.

²² Smernice „EU guidance on integrating ecosystems and their services into decision-making“ („Smernice EU o vključevanju ekosistemov in njihovih storitev v proces odločanja“) (SWD(2019) 305 final).

²³ COM(2019) 352 final.

²⁴ Posebno poročilo o oceanih in kriosferi v spreminjajočem se podnebnju

V ta namen si morajo EU in države članice bolj sistematično prizadevati na področju vseh politik in predpisov. **Za obravnavanje teh medsebojno povezanih izzivov bo Komisija leta 2021 sprejela akcijski načrt za ničelno onesnaževanje zraka, vode in tal.**

Obnoviti je treba naravne funkcije tal in površinskih voda. To je bistveno za ohranitev in obnovitev biotske raznovrstnosti v jezerih, rekah, mokriščih in rečnih ustjih ter za preprečitev in omejitev škode zaradi poplav. Izvajanje strategije „od vil do vilic“ bo zmanjšalo onesnaževanje zaradi presežnih hranil. Poleg tega bo Komisija predlagala ukrepe za odpravo onesnaževanja s strani meteoritnih voda iz mest in iz novih ali posebej škodljivih virov onesnaževanja, kot so mikroplastika in kemikalije, vključno s farmacevtskimi izdelki. Treba je obravnavati tudi skupne učinke različnih onesnaževal.

Komisija bo uporabila izkušnje, pridobljene pri ocenjevanju veljavne zakonodaje o kakovosti zraka²⁵. Da bi lokalnim organom pomagala poskrbeti za čistejši zrak bo predlagala tudi okrepitev določb o spremljanju, modeliranju²⁶ in načrtih za kakovost zraka. Komisija bo zlasti predlagala revizijo standardov kakovosti zraka, da bi jih bolj uskladila s priporočili Svetovne zdravstvene organizacije.

Komisija bo pregledala ukrepe EU za obravnavanje onesnaževanja iz velikih industrijskih obratov. Proučila bo sektorsko področje uporabe zakonodaje in možnosti za njeno popolno uskladitev s politikami na področju podnebja, energije in krožnega gospodarstva. Sodelovala bo tudi z državami članicami, da bi izboljšala preprečevanje industrijskih nesreč.

Komisija bo za zagotovitev okolja brez strupov predstavila trajnostno strategijo za kemikalije. To bo pomagalo bolje zaščititi državljane in okolje pred nevarnimi kemikalijami ter spodbujati inovacije za razvoj varnih in trajnostnih nadomestkov. Vse strani, vključno z industrijo, bi si morale skupaj prizadevati za boljše varovanje zdravja in okolja ter večjo konkurenčnost na svetovni ravni. To je mogoče doseči s poenostavitvijo in okrepitevijo pravnega okvira. Komisija bo proučila, kako bi lahko bolje uporabili agencije in znanstvene organe EU za prehod na postopek „ena snov – ena ocena“ in zagotovili večjo preglednost pri prednostnem razvrščanju ukrepov za ravnanje s kemikalijami. Hkrati bo treba v regulativni okvir hitro prenesti znanstvene dokaze o tveganju endokrinih motilcev, nevarnih kemikalij v izdelkih, vključno z uvozom, kombiniranih učinkov različnih kemikalij in zelo obstojnih kemikalij.

2.2. Vključevanje trajnosti v vse politike EU

2.2.1. Zagotavljanje zelenega financiranja in naložb ter pravičnega prehoda

Za izpolnitev ambicij, ki jih opredeljuje evropski zeleni dogovor, bodo potrebne precejšnje naložbe. Komisija je ocenila, da bodo za doseganje sedanjih podnebnih in energetskih ciljev za leto 2030 potrebne dodatne letne naložbe v višini 260 milijard evrov²⁷, kar je približno 1,5 % BDP za leto 2018²⁸. Ta naložbeni tok bo treba v

²⁵ Fitness check of the Ambient Air Quality Directives (Preverjanje ustreznosti direktiv o kakovosti zunanjega zraka) (SWD(2019) 427).

²⁶ Vključno z izkoriščanjem novih možnosti spremljanja, ki jih ponuja digitalizacija.

²⁷ Sporočilo „Združeni pri uresničevanju energetske unije in podnebnih ukrepov – Postavitev temeljev za uspešen prehod na čisto energijo“ (COM(2019) 285).

relevantnem obdobju vzdrževati. Obseg naložbenega izziva zahteva mobilizacijo javnega in zasebnega sektorja.

Komisija bo predstavila naložbeni načrt za trajnostno Evropo, ki bo pomagal pokriti dodatne potrebe po financiranju. Združeval bo namenska finančna sredstva za podporo trajnostnim naložbam in predloge za boljši omogočiteni okvir, ki bo spodbujal zelene naložbe. Hkrati bo treba pripraviti seznam trajnostnih projektov. Tehnična pomoč in svetovalne storitve bodo nosilcem projektov v pomoč pri opredelitvi in pripravi projektov ter dostopu do finančnih virov.

Proračun EU bo imel ključno vlogo. Komisija je predlagala cilj v višini 25 % za upoštevanje podnebnih vidikov v vseh programih EU. Proračun EU bo prispeval tudi k doseganju podnebnih ciljev na strani prihodkov. Komisija je predlagala nove tokove prihodkov (t. i. „lastna sredstva“), od katerih naj bi en vir temeljil na nericiklirani odpadni plastični embalaži. Drugi tok prihodkov bi lahko bila dodelitev 20 % prihodkov od dražb sistema EU za trgovanje z emisijami v proračun EU.

Vsaj 30 % sredstev sklada InvestEU bo namenjenih boju proti podnebnim spremembam. Poleg tega se bo preverjala trajnostnost projektov v smislu njihovega prispevka k podnebnim, okoljskim in socialnim ciljem. Sklad InvestEU državam članicam omogoča tudi, da uporabijo proračunsko jamstvo EU, npr. za uresničevanje ciljev kohezijske politike, povezanih s podnebjem, na svojih ozemljih in v svojih regijah. Prav tako krepi sodelovanje z nacionalnimi spodbujevalnimi bankami in institucijami, kar lahko spodbudi splošno ekologizacijo njihovih dejavnosti, da bi uresničile cilje politike EU. Poleg tega bo Komisija v okviru revizije sistema EU za trgovanje z emisijami pregledala vlogo skladov za inovacije in modernizacijo, ki se ne financirajo iz dolgoročnega proračuna EU. Prizadevala si bo za okrepitev njihove vloge in njihove učinkovitosti pri uvajanju inovativnih in podnebno nevtrálnih rešitev po vsej EU. Pri reviziji sistema EU za trgovanje z emisijami bo proučena tudi možnost dodelitve dodatnih prihodkov od pravic do emisij v proračun EU z namenom okrepitve financiranja pravičnega prehoda.

Komisija bo sodelovala tudi s skupino Evropske investicijske banke (EIB), nacionalnimi spodbujevalnimi bankami in institucijami ter drugimi mednarodnimi finančnimi institucijami. EIB namerava do leta 2025 podvojiti svoj podnebni cilj s 25 % na 50 %, s čimer bo postala evropska podnebna banka.

V okviru naložbenega načrta za trajnostno Evropo bo Komisija predlagala mehanizem za pravičen prehod, vključno s skladom za pravičen prehod, da ne bo nihče prezrt. Prehod bo uspešen le, če se bo izvajal na pravičen in vključujoč način. Najbolj ranljivi so najbolj izpostavljeni škodljivim učinkom podnebnih sprememb in degradacije okolja. Hkrati bo upravljanje prehoda povzročilo znatne strukturne spremembe v poslovnih modelih, zahtevah glede usposobljenosti in relativnih cenah. Te spremembe bodo na različne načine vplivale na državljane in državljanke, odvisno od njihovih socialnih in geografskih okoliščin. Države članice, regije in mesta začenjajo prehod z različnih točk oziroma imajo različne zmogljivosti za odziv. Ti izzivi zahtevajo odločen odziv politike na vseh ravneh.

²⁸ Te ocene so zadržane, saj ne upoštevajo na primer potreb po naložbah v prilagajanje podnebnim spremembam ali drugim okoljskim izzivom, kot je biotska raznovrstnost. Poleg tega ne vključujejo javnih naložb, potrebnih za odpravljanje družbenih posledic prehoda in stroškov neukrepanja.

Mehanizem za pravičen prehod bo osredotočen na tiste regije in sektorje, ki jih bo prehod najbolj prizadel, ker so odvisni od fosilnih goriv ali ogljično intenzivnih procesov. Črpal bo iz virov financiranja v okviru proračuna EU, pa tudi skupine EIB, ki bo zagotovila potrebna zasebna in javna sredstva. Podpora bo povezana s spodbujanjem prehoda na nizkoogljične dejavnosti, ki bodo odporne na podnebne spremembe. Prav tako bo namenjena zaščiti državljanov in delavcev, ki so zaradi prehoda najbolj ranljivi, zagotavljanju dostopa do programov prekvalifikacije, delovnih mest v novih gospodarskih sektorjih ali energetske učinkovitih stanovanj. Komisija bo sodelovala z državami članicami in regijami, da bi jim pomagala vzpostaviti načrte za prehod na njihovih ozemljih.

Mehanizem bodo dopolnjevala znatna sredstva iz proračuna EU prek vseh programov, ki so neposredno povezani s prehodom, pa tudi drugih skladov, kot sta Evropski sklad za regionalni razvoj in Evropski socialni sklad plus.

Da bi se lahko odzvali na dolgoročne potrebe po financiranju v prehodnem obdobju, bo Komisija z ustreznimi partnerji v okviru naložbenega načrta za trajnostno Evropo še naprej proučevala, katere dodatne vire bi bilo mogoče mobilizirati in kako bi jih bilo mogoče na inovativne načine uporabiti.

Potreba po socialno pravičnem prehodu se mora odražati tudi v politikah na ravni EU in nacionalni ravni. To vključuje naložbe za zagotavljanje cenovno dostopnih rešitev tistim, ki so jih prizadele politike določanja cen ogljika, na primer v obliki javnega prevoza, pa tudi ukrepe za odpravo energijske revščine in spodbujanje prekvalificiranja. Kot je videti iz razprave o obdavčitvi različnih načinov prevoza, sta skladnost podnebnih in okoljskih politik ter celostni pristop pogosto prvi pogoj za zagotovitev dojemanja njihove pravičnosti. Aktivni socialni dialog podjetjem in njihovim delavcem pomaga predvidevati spremembe in jih uspešno obvladovati. Proces evropskega semestra za makroekonomsko usklajevanje bo podprl nacionalne politike v zvezi s temi vprašanji.

Pri financiranju zelenega prehoda bo ključnega pomena zasebni sektor. Za usmerjanje finančnih in kapitalskih tokov v zelene naložbe in za preprečevanje nasledih naložb so potrebni dolgoročni signali. Komisija bo v tretjem četrtletju leta 2020 predstavila prenovljeno strategijo za trajnostno financiranje, ki bo osredotočena na številne ukrepe.

Prvič, strategija bo okrepila temelje za trajnostne naložbe. Pri tem bo zlasti potrebno, da Evropski parlament in Svet sprejmeta taksonomijo za razvrščanje okoljsko trajnostnih dejavnosti. Trajnostnost bi bilo treba dodatno vključiti v okvir upravljanja podjetij, saj se veliko podjetij še vedno preveč osredotoča na kratkoročne finančne rezultate v primerjavi z njihovimi dolgoročnimi razvojnimi in trajnostnimi vidiki. Hkrati bodo morali podjetja in finančne institucije razkrivati več podnebnih in okoljskih podatkov, da bodo vlagatelji v celoti obveščeni o trajnosti svojih naložb. V ta namen bo Komisija pregledala direktivo o nefinančnem poročanju. Komisija bo za zagotovitev ustreznega upravljanja okoljskih tveganj in možnosti za njihovo blažitev ter zmanjšanje s tem povezanih transakcijskih stroškov poleg tega podpirala podjetja in druge deležnike pri razvoju standardiziranih računovodskih praks za naravni kapital v EU in na mednarodni ravni.

Drugič, vlagatelji in podjetja bodo imeli na voljo več priložnosti, saj bo poskrbljeno za lažje prepoznavanje trajnostnih naložb in bo zagotovljena njihova verodostojnost. To bo mogoče doseči z jasnim označevanjem naložbenih produktov za male vlagatelje in z oblikovanjem standarda EU za zelene obveznice, ki bi omogočal trajnostne naložbe na najpriročnejši način.

Tretjič, podnebna in okoljska tveganja bodo vključena v finančni sistem se bodo v okviru tega sistema tudi upravljala. To pomeni boljše vključevanje takih tveganj v bonitetni okvir EU in ocenjevanje primernosti obstoječih kapitalskih zahtev za zelena sredstva. Prav tako bomo proučili, kako lahko naš finančni sistem prispeva k povečanju odpornosti na podnebna in okoljska tveganja, zlasti pri fizičnih tveganjih in škodi, ki je posledica naravnih nesreč.

2.2.2. Ekologizacija nacionalnih proračunov in oddajanje pravičnih cenovnih signalov

Nacionalni proračuni imajo ključno vlogo pri prehodu. Večja uporaba zelenih proračunskih orodij bo pomagala preusmeriti javne naložbe, potrošnjo in obdavčitev na področja zelenih prioritet ter ukiniti škodljive subvencije. Komisija bo sodelovala z državami članicami pri pregledu in primerjalni analizi zelenih proračunskih praks. Tako bo lažje oceniti, v kolikšni meri letni proračuni in srednjeročni fiskalni načrti upoštevajo okoljske vidike in tveganja, ter ukrepati na podlagi najboljših praks. Pregled okvira evropskega ekonomskega upravljanja bo vključeval sklic na zelene javne naložbe z vidika kakovosti javnih financ. Na podlagi tega bo potekala razprava o tem, kako izboljšati fiskalno upravljanje EU. Rezultati razprave bodo podlaga za morebitne prihodnje ukrepe, vključno s tem, kako obravnavati zelene naložbe v okviru fiskalnih pravil EU, hkrati pa ohraniti varovala pred tveganji za vzdržnost zadolževanja.

Dobro zasnovane davčne reforme lahko spodbudijo gospodarsko rast in odpornost na podnebne šoke ter pomagajo prispevati k pravičnejši družbi in pravičnemu prehodu. Njihova vloga je neposredna, saj oddajajo ustrezne cenovne signale in zagotavljajo prave spodbude za trajnostno ravnanje proizvajalcev, uporabnikov in potrošnikov. Na nacionalni ravni bo evropski zeleni dogovor ustvaril okvir za obsežne davčne reforme, pri čemer bo odpravil subvencije za fosilna goriva in preusmeril davčno breme z delavcev na onesnaževalce ob upoštevanju socialnih vidikov. Treba je zagotoviti hitro sprejetje predloga Komisije o stopnjah davka na dodano vrednost (DDV), ki ga trenutno obravnava Svet, da bi lahko države članice bolj ciljno uporabljale stopnje DDV z namenom prikazovanja okrepljenih okoljskih prizadevanj, na primer za podporo ekološki pridelavi sadja in zelenjave.

Trenutno potekajo ocenjevanja relevantnih smernic o državni pomoči, vključno s smernicami o državni pomoči za varstvo okolja in energijo. Smernice bodo revidirane do leta 2021, da bodo odražale politične cilje evropskega zelenega dogovora ter podpirale stroškovno učinkovit prehod na podnebno nevtralnost do leta 2050 in olajšale postopno opuščanje fosilnih goriv, zlasti tistih, ki najbolj onesnažujejo okolje, s čimer bodo zagotovljeni enaki konkurenčni pogoji na notranjem trgu. Te revizije so tudi priložnost za odpravo tržnih ovir pri uvajanju čistih proizvodov.

2.2.3. Praktična uporaba izsledkov raziskav in spodbujanje inovacij

Nove tehnologije, trajnostne rešitve in disruptivne inovacije so ključne za doseganje ciljev evropskega zelenega dogovora. Da bi EU ohranila konkurenčno prednost na področju čistih tehnologij, mora znatno povečati obsežno uvajanje in predstavitev novih tehnologij v vseh sektorjih na enotnem trgu ter tako zgraditi nove inovativne vrednostne verige. Ta izziv presega sredstva posameznih držav članic. Program Obzorje Evropa bo imel v sinergiji z drugimi programi EU ključno vlogo pri spodbujanju nacionalnih javnih in zasebnih naložb. Vsaj 35 % proračuna programa Obzorje Evropa bo namenjenega novim rešitvam za podnebje, pomembnim za izvajanje zelenega dogovora.

Celotni nabor instrumentov, ki so na voljo v okviru programa Obzorje Evropa, bo podpiral potrebna prizadevanja na področju raziskav in inovacij. Štiri „misije v okviru zelenega dogovora“ bodo pomagale zagotoviti obsežne spremembe na področjih, kot so prilagajanje podnebnim spremembam, oceani, mesta in tla. Te misije bodo združevale številne deležnike, vključno z regijami in državljani. Partnerstva z industrijo in državami članicami bodo podpirala raziskave in inovacije na področju prometa, vključno z baterijami, čistim vodikom, nizkoogljično proizvodnjo jekla, sektorji krožnega biogospodarstva in pozidanim okoljem. Skupnosti znanja in inovacij, ki jih vodi Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo, bodo še naprej spodbujale sodelovanje med visokošolskimi institucijami, raziskovalnimi organizacijami in podjetji na področju podnebnih sprememb, trajnostne energije, hrane za prihodnost ter pametnega, okolju prijaznega in integriranega mestnega prometa. Evropski svet za inovacije bo velikim potencialnim zagonskim podjetjem ter malim in srednjim podjetjem namenil financiranje, kapitalske naložbe in storitve pospeševanja poslovanja, da bodo lahko dosegla prebojne inovacije za zeleni dogovor, ki jih bo mogoče hitro razširiti za uporabo na svetovnih trgih.

Običajni pristopi ne bodo zadostovali. Agenda EU za raziskave in inovacije bo s poudarkom na eksperimentiranju ter medsektorskem in interdisciplinarnem sodelovanju uporabila sistemski pristop, ki je potreben za doseganje ciljev zelenega dogovora. Program Obzorje Evropa bo vključeval tudi lokalne skupnosti, ki si prizadevajo za bolj trajnostno prihodnost, pri pobudah, katerih namen je združiti zagon družbe in tehnološko spodbudo.

Dostopni in interoperabilni podatki so osrednji del na podatkih temelječih inovacij. Ti podatki, skupaj z digitalno infrastrukturo (npr. superračunalniki, oblakom, ultra hitrimi omrežji) in rešitvami na podlagi umetne inteligence, omogočajo sprejemanje odločitev na podlagi dokazov ter krepijo sposobnost razumevanja in reševanja okoljskih izzivov. Komisija bo podpirala prizadevanja za sprostitev vseh prednosti digitalne preobrazbe v podporo ekološkemu prehodu. Neposredna prednostna naloga bo povečanje zmožnosti EU za predvidevanje in obvladovanje okoljskih nesreč. V ta namen bo Komisija združila komponente evropske znanstvene in industrijske odličnosti, da bi razvila zelo natančen digitalni model Zemlje.

2.2.4. Zagon izobraževanja in usposabljanja

Šole, ustanove za usposabljanje in univerze lahko z učenci, starši in širšo skupnostjo začnejo razpravo glede sprememb, ki so potrebne za uspešen prehod. Komisija bo pripravila evropski okvir kompetenc za pomoč pri razvoju in ocenjevanju znanja, spretnosti in ravnanja na področju podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja. Zagotovila bo tudi podporno gradivo in olajšala izmenjavo dobrih praks v mrežah programov za usposabljanje učiteljev v EU.

Komisija si prizadeva državam članicam zagotoviti nova finančna sredstva za povečanje trajnostnosti šolskih poslopij in dejavnosti. Okrepila je sodelovanje z Evropsko investicijsko banko in vzpostavila tesnejše povezave med strukturnimi skladi in novimi finančnimi instrumenti, da bi leta 2020 spodbudila naložbe v šolsko infrastrukturo v višini 3 milijard evrov.

Da bi se lahko izkoristile prednosti ekološkega prehoda, sta potrebna proaktivna izpopolnjevanje in prekvalifikacija. Predlagani Evropski socialni sklad+ bo evropskim delavcem nudil pomembno pomoč pri pridobivanju znanj in spretnosti, ki jih potrebujejo

za prehod z nazadujočih sektorjev na sektorje z rastjo in pri prilagajanju novim procesom. Program znanj in spretnosti ter jamstvo za mlade bosta posodobljena, da se bo povečala zaposljivost v zelenem gospodarstvu.

2.2.5. Zelena prisega: „ne škodujmo“

Vsi ukrepi in politike EU bi morali skupaj pomagati EU pri doseganju uspešnega in pravičnega prehoda v trajnostno prihodnost. Trdno podlago za to zagotavljajo orodja Komisije za boljše pravno urejanje. Ocene učinka, ki temeljijo na javnih posvetovanjih, opredelitvi okoljskih, socialnih in gospodarskih učinkov ter analizah vpliva na MSP in spodbujanja oziroma oviranja inovacij, prispevajo k učinkoviti izbiri politik pri čim manjših stroških v skladu s cilji zelenega dogovora. Poleg tega se sistematično ocenjuje skladnost med veljavno zakonodajo in novimi prednostnimi nalogami.

Da bi podprla prepoznavanje in odpravljanje neskladnosti v veljavni zakonodaji, **Komisija poziva deležnike, naj uporabijo razpoložljive platforme²⁹ za poenostavitev zakonodaje in opredelitev problematičnih primerov.** Komisija bo te predloge upoštevala pri pripravi ocenjevanj, ocen učinka in zakonodajnih predlogov v okviru evropskega zelenega dogovora.

Poleg tega bo Komisija na podlagi rezultatov nedavnega pregleda stanja, opravljenega v okviru politike boljšega pravnega urejanja, **izboljšala način, na katerega njene smernice za boljše pravno urejanje in podporna orodja obravnavajo vprašanja trajnostnosti in inovacij.** Cilj je zagotoviti, da bodo vse pobude v okviru zelenega dogovora dosegle svoje cilje na najbolj učinkovit in najmanj obremenjujoč način, vse druge pobude EU pa izpolnile zeleno prisego, ki pravi „ne škodujmo“. V ta namen bo obrazložiten memorandum, ki bo priložen vsem zakonodajnim predlogom in delegiranim aktom, vseboval poseben oddelek, v katerem bo pojasnjeno, kako vsaka pobuda podpira to načelo.

3. VODILNA VLOGA EU V SVETU

Svetovni izzivi podnebnih sprememb in degradacije okolja zahtevajo odziv na svetovni ravni. EU bo še naprej spodbujala in izvajala ambiciozne okoljske, podnebne in energetske politike po svetu. Razvila bo močnejšo „diplomacijo zelenega dogovora“, ki bo osredotočena na podporo drugim in njihovo prepričevanje, da prevzamejo svoj del odgovornosti pri spodbujanju bolj trajnostnega razvoja. EU je lahko učinkovita zagovornica, ki nudi trden vzor in nadaljevanje diplomacije, trgovinske politike, razvojne podpore in drugih zunanjih politik. Komisija in visoki predstavniki bosta tesno sodelovala z državami članicami pri izkoriščanju vseh diplomatskih poti, tako dvostranskih kot večstranskih, vključno z Združenimi narodi, skupinama G7 in G20, Svetovno trgovinsko organizacijo ter drugimi ustreznimi mednarodnimi forumi.

EU bo še naprej zagotavljala, da bo Pariški sporazum ostal nepogrešljiv večstranski okvir za boj proti podnebnim spremembam. Glede na to, da se delež EU v svetovnih emisijah zmanjšuje, bodo primerljivi ukrepi in večja prizadevanja drugih regij bistvenega pomena za smiselno obravnavanje svetovnih podnebnih izzivov. Razprava o podnebnih ambicijah se bo v prihodnjih mesecih okrepila v skladu z določbami Pariškega sporazuma za redno pregledovanje napredka in posodobitve. Konferenca pogodbenic v

²⁹ Spletišče „Povejte svoje mnenje – Zmanjšajte breme“: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/lighten-load_sl.

Glasgowu leta 2020 bo pomemben mejnik pred pregledom globalnega stanja leta 2023. Na njej bo ocenjen napredek pri doseganju dolgoročnih ciljev. Trenutno je jasno, da je raven svetovnih prizadevanj nezadostna³⁰. EU bo intenzivneje sodelovala z vsemi partnerji, da bi povečala skupna prizadevanja in partnerjem pomagala pri reviziji in izvajanju njihovih nacionalno določenih prispevkov ter oblikovanju ambicioznih dolgoročnih strategij. To bo temeljilo na večjih prizadevanjih EU, opisanih v oddelku 2.

Hkrati bo EU okrepila dvostransko sodelovanje s partnerskimi državami in po potrebi vzpostavila inovativne oblike sodelovanja. EU bo še naprej sodelovala z gospodarstvi držav skupine G20, ki ustvarjajo 80 % svetovnih emisij toplogrednih plinov. Okrepitev ravni podnebnih ukrepov, ki jih izvajajo mednarodni partnerji, zahteva prilagojene geografske strategije, ki odražajo različne okoliščine in lokalne potrebe, na primer za sedanje in prihodnje velike onesnaževalce, najmanj razvite države in male otoške države v razvoju. **EU prav tako sodeluje s svetovnimi partnerji pri razvoju mednarodnih trgov ogljika** kot ključnega orodja za ustvarjanje gospodarskih spodbud za podnebne ukrepe.

EU se bo zavzemala za podporo svojim neposrednim sosedam. Ekološki prehod za Evropo je lahko v celoti učinkovit le, če tudi neposredno sosodstvo EU sprejme učinkovite ukrepe. V teku je delo v zvezi z zeleno agendo za Zahodni Balkan. Komisija in visoki predstavniki načrtujeta tudi vzpostavitev številnih trdnih partnerstev na področju okolja, energije in podnebja z južnim sosodstvom in v okviru vzhodnega partnerstva.

Srečanja na vrhu med EU in Kitajsko leta 2020 v Pekingu in Leipzigu bosta priložnost za okrepitev partnerstva med EU in Kitajsko na področju podnebnih in okoljskih vprašanj, zlasti pred **konferenco o biološki raznovrstnosti v Kunmingu** in konferenco pogodbenic v Glasgowu.

Prav tako bi morala prihodnja celovita strategija z Afriko ter vrh leta 2020 med Afriško unijo in EU v središče odnosov med celinama postaviti podnebje in okolje. Zavezništvo Afrike in Evrope za trajnostne naložbe in delovna mesta si bo zlasti prizadevalo sprostiti potencial Afrike za hiter napredek v smeri zelenega in krožnega gospodarstva, vključno s trajnostnimi energetske in prehranske sistemi ter pametnimi mesti. EU bo okrepila sodelovanje z Afriko na področju širše uporabe trajnostne in čiste energije ter trgovine z njo. Energija iz obnovljivih virov in energijska učinkovitost, na primer za čisto kuhanje, sta ključni za odpravo vrzeli v dostopu do energije v Afriki in hkrati za potrebno zmanjšanje CO₂. EU bo uvedla pobudo „NaturAfrica“ za reševanje problema izgube biotske raznovrstnosti z vzpostavitvijo mreže zaščitene območij za zaščito prostoživečih vrst ter ustvarjanje priložnosti za lokalno prebivalstvo v zelenih sektorjih.

Na splošno **bo EU uporabila svoja diplomatska in finančna orodja za zagotovitev, da bodo zelena zavezništva del njenih odnosov z Afriko ter drugimi partnerskimi državami in regijami**, zlasti v Latinski Ameriki, na Karibih, v Aziji in na Pacifiku.

EU bi morala okrepiti tudi tekoče pobude in sodelovati s tretjimi državami pri medsektorskih vprašanjih v zvezi s podnebjem in okoljem. To lahko vključuje odpravo svetovnih subvencij za fosilna goriva v skladu z zavezami skupine G20, postopno ukinjanje financiranja infrastrukture za fosilna goriva s strani večstranskih

³⁰ Poročilo v okviru Programa Združenih narodov za okolje o emisijski vrzeli za leto 2019.

institucij, krepitev trajnostnega financiranja, postopno opuščanje gradnje vseh novih elektrarn na premog in ukrepe za zmanjšanje emisij metana.

EU prav tako priznava, da so svetovni podnebni in okoljski izzivi vir nestabilnosti in močno povečujejo tveganja. Ekološki prehod bo preoblikoval geopolitiko, vključno s svetovnimi gospodarskimi, trgovinskimi in varnostnimi interesi. To bo ustvarilo izzive za številne države in družbe. EU bo sodelovala z vsemi partnerji, da bi povečala podnebno in okoljsko odpornost in tako preprečila, da bi ti izzivi postali vir konfliktov, neustrezne prehranske varnosti in prisilnega razseljevanja prebivalstva, ter podprla pravičen prehod na svetovni ravni. Posledice podnebne politike bi morale biti sestavni del strateškega načrtovanja EU in ukrepanja v zvezi z zunanjimi vprašanji, tudi v okviru skupne varnostne in obrambne politike.

Trgovinska politika lahko podpira ekološki prehod EU. Služi kot platforma za sodelovanje s trgovinskimi partnerji pri podnebnih in okoljskih ukrepih. Zavezanost trajnostnosti se je v trgovinskih sporazumih EU ves čas utrjevala, zlasti v zvezi s krepitvijo ukrepanja na področju podnebnih sprememb. Komisija si je poleg tega vse bolj prizadevala za izvajanje in izvrševanje zavez glede trajnostnega razvoja iz trgovinskih sporazumov EU in ta prizadevanja bo še utrdilo imenovanje glavnega uradnika za trgovino. Kar pa konkretno zadeva podnebne spremembe, je v vse novejših sporazume EU vključena zavezujoča obveza pogodbenic, da ratificirajo in učinkovito izvajajo Pariški sporazum. Komisija bo predlagala, da postane spoštovanje Pariškega sporazuma bistveni element vseh prihodnjih celovitih trgovinskih sporazumov. Politika EU olajšuje trgovino in naložbe v zeleno blago in storitve ter spodbuja podnebju prijazno javno naročanje. Trgovinska politika mora prav tako zagotoviti neizkrivljeno, pravično trgovino in naložbe v surovine, ki jih gospodarstvo EU potrebuje za zeleni prehod. Pomaga lahko pri obravnavi škodljivih praks, kot je nezakonita sečnja, krepki regulativno sodelovanje in spodbuja standarde EU ter odpravlja netarifne ovire v sektorju obnovljivih virov energije. Vse kemikalije, materiali, živila in drugi proizvodi, ki so dani na evropski trg, morajo biti v celoti skladni z ustreznimi predpisi in standardi EU. EU bi morala uporabiti svoje strokovno znanje na področju „zelenih“ ureditev, da bi partnerje spodbudila k oblikovanju podobnih pravil, ki bi bila enako ambiciozna kot pravila EU, s čimer bi se olajšala trgovina ter okrepilo varstvo okolja in ublažile podnebne spremembe v teh državah.

EU lahko kot največji svetovni enotni trg določa standarde, ki se uporabljajo v svetovnih vrednostnih verigah. Komisija si bo še naprej prizadevala za nove standarde za trajnostno rast in uporabljala svoj gospodarski vpliv pri oblikovanju mednarodnih standardov, ki so v skladu z okoljskimi in podnebnimi cilji EU. Spodbujala bo trgovino z okoljskim blagom in storitvami v okviru dvostranskih in večstranskih forumov ter podpirala odprte in privlačne evropske in svetovne trge za trajnostne proizvode. Skupaj s svetovnimi partnerji si bo prizadevala za varnost virov EU in zanesljiv dostop do strateških surovin.

Politika EU za mednarodno sodelovanje in partnerstvo bi morala še naprej usmerjati javna in zasebna sredstva v doseganje prehoda. EU in njene države članice ostajajo vodilne donatorice razvojne pomoči na svetu in zagotavljajo več kot 40 % svetovnega javnega financiranja za boj proti podnebnim spremembam. Ker javna sredstva ne bodo zadostovala, bodo EU in njene države članice usklajevale svojo podporo s partnerji, da bi skupaj premostili vrzel v financiranju z mobilizacijo zasebnega financiranja. Komisija v predlogu za instrument za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje predlaga, da se 25 % njegovega proračuna nameni za cilje, povezane s

podnebjem. Podprla bo tudi zavezo glede uporabe nacionalnih javnih finančnih sredstev za izboljšanje naložbenega okolja in pridobitev prispevkov zasebnega sektorja. To delo bodo morale spremljati priložnosti za razpršitev tveganja naložb v trajnostni razvoj s pomočjo orodij, kot so jamstva za financiranje in kombinirano financiranje.

EU bo še naprej vodila prizadevanja za vzpostavitev finančnega sistema, ki podpira svetovno trajnostno rast, da bi pritegnila mednarodne investitorje. V okviru nedavno ustanovljene mednarodne platforme za trajnostno financiranje bo usklajevala prizadevanja za okoljsko trajnostne finančne pobude, kot so taksonomije, razkritja, standardi in oznake. Poleg tega bo Komisija spodbujala razprave v drugih mednarodnih forumih, zlasti v skupinah G7 in G20.

4. ČAS ZA SKUPNO UKREPANJE: EVROPSKI PODNEBNI PAKT

Za uspeh evropskega zelenega dogovora sta bistvenega pomena sodelovanje ter zavezanost javnosti in vseh deležnikov. Nedavni politični dogodki kažejo, da prelomne politike delujejo le, če so državljani v celoti vključeni v njihovo oblikovanje. Državljeni so zaskrbljeni zaradi delovnih mest, ogrevanja domov in zmožnosti preživetja, zato bi morale institucije EU z njimi sodelovati, če si želimo, da bo zeleni dogovor uspešen in bo prinesel trajne spremembe. Državljeni so in bi morali ostati gonilna sila prehoda.

Komisija bo marca 2020 začela izvajati evropski podnebni pakt in pozornost namenila trem načinom sodelovanja z javnostjo na področju podnebnih ukrepov. Na prvem mestu bo spodbujala izmenjavo informacij, iskanje navdiha ter javno razumevanje groženj in izzivov, ki jih prinašajo podnebne spremembe in degradacija okolja, pa tudi razumevanje tega, kako se spopasti z njimi. Za to bo uporabila več kanalov in orodij, vključno z dogodki v državah članicah, in sicer po vzoru tekočih dialogov Komisije z državljani. Drugič, zagotoviti bi bilo treba dejanske in virtualne prostore, v katerih bi ljudje lahko izrazili svoje zamisli in ustvarjalnost ter sodelovali pri ambicioznih ukrepih na posamični in skupinski ravni. Udeleženci bi se spodbujali k izpolnjevanju specifičnih ciljev v zvezi s podnebnimi ukrepi. Tretjič, Komisija si bo prizadevala za krepitev zmogljivosti za spodbujanje lokalnih pobud v zvezi s podnebnimi spremembami in varstvom okolja. Informacije, smernice in izobraževalni moduli bi lahko pripomogli k izmenjavi dobrih praks. Komisija bo zagotovila, da bo zeleni prehod pomemben del razprave o prihodnosti Evrope.

Podnebni pakt bo temeljil na vrsti tekočih dialogov z državljani in zborov državljanov s Komisijo po vsej EU ter na vlogi odborov za socialni dialog. Še naprej si bo prizadeval za krepitev vloge regionalnih in lokalnih skupnosti, vključno z energetske skupnostmi. Mestna razsežnost kohezijske politike bo okrepljena, predlagana evropska pobuda za mesta pa bo mestom pomagala čim bolj izrabiti priložnosti za razvoj strategij trajnostnega razvoja mest. Konvencija županov EU bo še naprej osrednja sila. Komisija bo v njenem okviru še naprej zagotavljala pomoč mestom in regijam, ki želijo sprejeti ambiciozne zaveze na področju podnebne in energetske politike. Še naprej bo ključna platforma za izmenjavo dobrih praks glede uveljavljanja sprememb na lokalni ravni.

Komisija si kot institucija in delodajalec prav tako prizadeva zmanjšati svoj vpliv na okolje. Leta 2020 bo predstavila celovit akcijski načrt, da bi tudi sama uresničila cilje zelenega dogovora in do leta 2030 postala podnebno nevtralna. Vse druge institucije, organe in agencije EU poziva, naj se ji pri tem pridružijo in predlagajo podobne ambiciozne ukrepe.

Ob boku podnebne pakte bi si morale Komisija in države članice prizadevati tudi za dosledno uporabo vseh razpoložljivih orodij za načrtovanje pri evropskem zelenem dogovoru. Najpomembnejši so nacionalni energetske in podnebni načrti ter predlagani strateški nacionalni načrti za izvajanje skupne kmetijske politike. Komisija bo zagotovila, da bodo ustrezali svojemu namenu in jih bodo države članice učinkovito izvajale, po potrebi pa bo uporabila orodja, kot je na primer evropski semester.

Evropski skladi, vključno s skladi za razvoj podeželja, bodo pomagali podeželskim območjem pri izkoriščanju priložnosti, ki jih prinašata krožno gospodarstvo in biogospodarstvo. Komisija bo to uvrstila v svojo dolgoročno vizijo za podeželska območja. Posebno pozornost bo namenila vlogi najbolj oddaljenih regij v evropskem zelenem dogovoru, pri tem pa bo upoštevala njihovo izpostavljenost podnebnim spremembam in naravnim nesrečam ter njihovi edinstveni prednosti: biotski raznovrstnosti in obnovljivim virom energije. Komisija bo nadaljevala delo v zvezi s pobudo za čisto energijo za otoke EU, da bi razvila dolgoročni okvir za pospešitev prehoda na čisto energijo na vseh otokih EU.

Komisija in države članice morajo tudi zagotoviti, da se politike in zakonodaja učinkovito izvajajo in prinašajo rezultate. Pregled izvajanja okoljske politike bo imel ključno vlogo pri ugotavljanju stanja v posameznih državah članicah. Komisija bo predstavila tudi nov okoljski akcijski program, ki bo dopolnil evropski zeleni dogovor in bo vključeval nov mehanizem za spremljanje, ki bo zagotovil, da bo Evropa izpolnjevala svoje okoljske cilje. Komisija bo vzpostavila tudi prikazovalnik, s katerim bo spremljala napredek glede vseh ciljev evropskega zelenega dogovora.

Komisija bo proučila potrebo po reviziji Aarhuške uredbe, da bi izboljšala **dostop do upravnega in sodnega nadzora na ravni EU za državljane in nevladne organizacije, ki imajo pomisleke glede zakonitosti odločitev, ki vplivajo na okolje.** Poleg tega bo Komisija sprejela ukrepe za izboljšanje dostopa do pravnega varstva pred nacionalnimi sodišči v vseh državah članicah. Komisija bo spodbujala tudi ukrepanje EU, njenih držav članic in mednarodne skupnosti za okrepitev prizadevanj v boju proti okoljskemu kriminalu.

Z evropskim zelenim dogovorom se začne nova strategija EU za rast. Ta podpira prehod EU na pravično in uspešno družbo, ki se bo odzivala na izzive, ki jih prinašajo podnebne spremembe in degradacija okolja, in s tem izboljšala kakovost življenja sedanjih in prihodnjih generacij. Komisija poziva Evropski parlament in Evropski svet, naj potrdita evropski zeleni dogovor in v celoti podpreta ukrepe, ki jih vsebuje ta dogovor.